

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto teollisesta hiilenhallinnasta EU:ssa

Valtioneuvoston selvitys: Ilmastoriskien hallinta ihmisten ja hyvinvoinnin suojelemiseksi

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle kolme perustuslain 97 §:n mukaista E-selvitystä EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan kehittämisestä. E 10/2024 vp koskee komission tiedonantoa EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteesta sekä etenemisestä kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä (Turvattu tulevaisuus - Euroopan vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä kestävässä, oikeudenmukaisessa ja vauraassa yhteiskunnassa, COM(2024) 63 final). E 9/2024 vp koskee komission tiedonantoa teollisesta hiilenhallinnasta (Kohti kunnianhimoista teollista hiilenhallintaa EU:ssa, COM(2024) 62 final). E 29/2024 vp koskee ilmastoriskien hallintaa (Ilmastoriskien hallinta ihmisten ja hyvinvoinnin suojelemiseksi 12.3.2024, COM(2024) 91 final).

Lausunnot

Suuri valiokunta on saanut asiasta E 10/2024 vp on seuraavat lausunnot:

- talousvaliokunta TaVL 10/2024 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 6/2024 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 5/2024 vp

Suuri valiokunta on saanut asiasta E 9/2024 vp seuraavat lausunnot:

- talousvaliokunta TaVL 11/2024 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 5/2024 vp
- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 6/2024 vp

Suuri valiokunta on saanut asiasta E 28/2024 vp seuraavat lausunnot:

- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 9/2024 vp
- ympäristövaliokunta YmVL 7/2024 vp

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Laura Aho, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Heta-Elena Heiskanen, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Hanne Siikavirta, ympäristöministeriö
- erityisasiantuntija Eleonoora Eilittä, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Lotta Heikkonen, maa- ja metsätalousministeriö
- luonnonvaraneuvos Kirsi Mäkinen, maa- ja metsätalousministeriö
- yksikön johtaja, viestintäneuvos Päivi Antikainen, liikenne- ja viestintäministeriö
- puheenjohtaja Jyri Seppälä, Suomen ilmastopaneeli
- vastuullisuusjohtaja Heidi Peltonen, Outokumpu Oyj
- Head of EU Affairs Kimmo Järvinen, SSAB
- tiiminvetäjä Lauri Kujanpää, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- Johtava asiantuntija, energiapolitiikka Annukka Saari, Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Luontopaneeli
- Luonnonvarakeskus
- Metsäbiotalouden tiedepaneeli
- Suomen ympäristökeskus
- Bioenergia ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Metsäteollisuus ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- WWF Suomi

Viitetiedot

Liikenne- ja viestintävaliokunta päätti asioissa E 10/2024 vp ja E 28/2024 vp, ettei se ryhdy enempään toimenpiteisiin asioiden johdosta (LiVP25/2024 vp, 4.4.2024, 4 § ja LiVP 32/2024 vp, 14.5.2024, 3 §). Liikenne- ja viestintävaliokunta hyväksyi asiassa E 9/2024 vp kannanoton: Valiokunnalla ei ole huomautettavaa valtioneuvoston toimintalinjaan (LiVP 23/2024 vp, 2.4.2024, 6 §).

Suuri valiokunta päätti 31.5.2024 yhdistää asioiden E 10/2024 vp, E 9/2024 vp ja E 28/2024 vp käsittelyn (SuVP 24/2024 vp, 2.4.2024, 8—9 §).

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi helmikuussa 2024 tiedonannon vuoden 2040 ilmastotavoitteesta (Turvattu tulevaisuus - Euroopan vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä kestävässä, oikeudenmukaisessa ja vauraassa yhteiskunnassa, COM(2024)

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp

63 final) ja tiedonannon teollisesta hiilenhallinnasta (Kohti kunnianhimoista teollista hiilenhallintaa EU:ssa, COM(2024) 62 final). Tiedonannot muodostavat komission vision vuoden 2030 jälkeisestä siirtymästä kohti vuoden 2050 ilmastoneutraaliutta. Lisäksi komissio antoi maaliskuussa 2024 tiedonannon ilmatoriskien ennakoivasta hallinnasta (Ilmatoriskien hallinta ihmis- ja hyvinvoinnin suojelemiseksi 12.3.2024, COM(2024) 91 final).

Vuoden 2040 ilmastotavoitetta koskeva tiedonanto sisältää komission suosituksen EU:n 90 prosentin nettopäästövähennystavoitteesta vuodelle 2040 verrattuna vuoden 1990 tasoon. Tavoite kattaa sekä kasvihuonekaasupäästöt että luonnolliset ja teolliset poistumat. Kyse on näkymästä vuodesta 2030 eteenpäin. Komission mukaan päästövähennyksiä tarvitaan kaikilla sektoreilla sekä lisäinvestointeja tukemaan teknologioiden kehittymistä.

Teollista hiilenhallintaa koskeva tiedonanto sisältää kuvauksen toimista, joilla pyritään luomaan vaiheittain eurooppalainen hiiliarvoketju, edesauttamaan päästövähennysten saavuttamista sekä luomaan kasvua. Ensimmäinen on varmistettava riittävä varastointikapasiteetti ja tarvittava kuljetusinfrastruktuuri vuoteen 2030 mennessä.

Komission ilmatoriskien hallintaa koskevan tiedonannon tavoitteena on vahvistaa EU:n ja sen jäsenvaltioiden ilmastokestävyyttä ja varautumista ilmastomuutoksen vaikutuksiin. Tiedonannossa määritetään keskeisiä toimia sen varmistamiseksi, että yhteiskunnallisten toimintojen ja peruspalvelujen saatavuus EU:ssa ja sen jäsenvaltioissa olisi turvattu.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kannat ilmenevät selvityksistä E 10/2024 vp, E 9/2024 vp ja E 28/2024 vp. Tiedonantoja koskevien kantojen lisäksi valtioneuvosto esittää ennakkovaikuttamiskantoja vuoden 2040 ilmastotavoitetta toimeenpanevasta tulevasta ilmasto- ja energia-arkkitehtuurista, josta seuraava komissio antaa säädösehdotukset, kun EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteesta on ensin sovittu.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä lausunnon kohteesta

(1) Suuri valiokunta esittää lausunnossaan keskeisiä kokoavia huomioita EU:n vuoden 2040 päästövähennystavoitteesta ja sen toimeenpanon ohjauskeinoista (E 10/2024 vp), teollisesta hiilenhallinnasta (E 9/2024 vp) ja ilmatoriskien hallinnasta (E 28/2024 vp). Perustelujen osalta suuri valiokunta viittaa asiassa annettuihin erikoisvaliokuntien lausuntoihin YmVL 6/2024 vp, MmVL 5/2024 vp ja TaVL 10/2024 vp (E 10/2024 vp), TaVL 11/2024 vp, YmVL 5/2024 vp ja MmVL 6/2024 vp (E 9/2024 vp) sekä MmVL 9/2024 vp ja YmVL 7/2024 vp (E 28/2024 vp).

EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite (E 10/2024 vp)

(2) Suuri valiokunta uudistaa kantansa siitä, että EU:n tulee jatkaa johdonmukaista ilmastomuutoksen hillitsemistä ja luonnon monimuotoisuutta vahvistavien politiikkatoimien tekemistä

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp

ottaen samalla huomioon kestäväen kehityksen. EU:n kunnianhimoinen ilmastopolitiikka on omiaan lisäämään EU:n ja sen jäsenvaltioiden kriisinsietokykyä. Huomioon on otettava myös toimimattomuuden kustannukset. (SuVL 3/2024 vp, 29 kappale)

(3) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää perusteltuna ehdotettua päästöt ja poistumat kattavaa EU:n 90 prosentin nettopäästövähennystavoitetta vuodelle 2040. On tärkeää, että EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite tukee uskottavasti ja vaikuttavasti EU-tason ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä, on linjassa Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden sekä vältetään vahinkoa -periaatteen kanssa ja perustuu parhaaseen käytettävissä olevaan tieteelliseen tietoon. Suuri valiokunta arvioi, että vuoden 2040 ilmastotavoitteesta sopiminen luo hyvän pohjan edistää ilmastotoimia G20-maiden kanssa ja myös muutoin globaalilla tasolla. EU:lla on yksittäistä jäsenvaltioita paremmat mahdollisuudet globaalisti vaikuttaa ilmastopolitiikan kehityksen lisäksi ilmastoratkaisujen markkinoiden ja puhtaan teollisuuden kehittymiseen tavalla, jossa suomalaisella teollisuudella ilmasto- ja energiainnovaatioiden kehittäjänä voi olla merkittävä asema.

(4) Suuri valiokunta yhtyy erikoisvaliokuntien näkemykseen siitä, että EU:n ilmastopolitiikan pääpainon tulee olla kustannustehokkaissa ja vaikuttavissa päästövähennyksissä sekä puhtaisten uusien teknologioiden kehitys- ja innovaatiotoimien teknologianeutraalissa edistämisen, huomioiden myös strateginen autonomia, kriisinkestävyys ja tavoite EU:n talouden kestävästä ja globaalisti kilpailukykyisestä uudistumisesta.

(5) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta katsoo, että vain hyvin toimivien sisämarkkinoiden, reilun kilpailun, kannustavan investointiympäristön sekä markkinaehtoisuuden kautta EU:n puhtaat tuotteet ja ratkaisut voivat skaalautua kustannustehokkaasti niin, että ne saavat aikaan pysyviä taloudellisia hyötyjä ja luovat EU:lle ja Suomelle selkeää kilpailuetua. Asiantuntijakuulemisissa on arvioitu, että EU:n ilmastotavoitteen toimeenpano luo Suomen taloudelle ja viennille merkittäviä mahdollisuuksia puhtaaseen siirtymään liittyvissä arvoketjuissa, vähähiilisisä ratkaisuisissa sekä bio- ja kiertotaloudessa. Tätä kehitystä on EU-tasolla syytä määrätietoisesti edistää. Myös EU:n varoja tulee voida hyödyntää mahdollisimman joustavasti EU:n kilpailukykyyn, resilienssin ja puhtaan siirtymän edistämiseen.

(6) Suuri valiokunta pitää myönteisenä sitä, että komission avauksissa painotetaan EU:n teollisuuspolitiikan sekä kestäväen bio- ja kiertotalouden sekä ydinenergian, mukaan lukien pienet modulaariset reaktorit (SMR), kasvavaa merkitystä EU:n ilmasto- ja energiapolitiikassa. Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden toimien prioriteettina tulee olla fossiilisten polttoaineiden käytön vähentäminen ja puhtaan energian osuuden lisääminen vedyn käyttö ja biopohjainen uusiutuva energia mukaan lukien. Jäsenvaltiokohtaiset puhtaaseen siirtymään tarvittavat teknologiat tulee huomioida tasavertaisesti.

(7) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä, että jäsenvaltiolla on liikkumatilaa ja joustoa toimeenpanna ilmastotavoitteet kunkin jäsenvaltion erityispiirteet huomioiden. Suomen osalta suuri valiokunta korostaa erityisesti pohjoisen sijainnin, pitkien etäisyyksien ja talvimerenkulun vaatimusten sekä mitoiltaan- ja massoiltaan suurempien ajoneuvoyhdistelmien suhteellisesti alempien päästöjen huomioimista EU-toimissa. Suuri valiokunta painottaa aktiivisen vaikut-

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp

tamisen merkitystä, jotta tavoite kansallisesta liikkumavarasta ja kansallisten erityispiirteiden huomioimisesta saavutetaan.

Ohjaukset (E 10/2024 vp)

(8) Suuri valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisissa esitettyyn arvioon siitä, että EU:n päästövähennystavoitteen tason kiristyminen edellyttää muutoksia nykyiseen ilmasto- ja energia-arkkitehtuuriin ja päästökauppa-, taakanjako- ja maankäyttösektorin välisiin suhteisiin.

(9) Suuri valiokunta pitää keskeisinä ohjauksien valmistelua ohjaavina periaatteina ilmastoimien vaikuttavuutta, kustannustehokkuutta, kokonaisarkkitehtuuriin selkeyttä ja teknologia-neutraaliutta. Velvoitteiden ja kustannusten on jakauduttava jäsenvaltioille tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. Toimeenpanossa on kiinnitettävä huomiota politiikkatoimien ennustettavuuteen ja johdonmukaisuuteen sekä vältettävä hallinnollista taakkaa ja liian yksityiskohtaista ja päällekkäistä sääntelyä, ottaen huomioon myös kansainvälinen sääntely. Meri- ja lentoliikenteen päästövähennyksiä tulee edistää ensisijaisesti riittävän määrätietoisesti kansainvälisin toimin alueellisen EU-tason sääntelyn sijaan.

(10) Suuri valiokunta toistaa lausunnossaan esittämänsä näkemyksen siitä, että päästökauppa-järjestelmän keskeinen asema tulee säilyttää EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan toimeenpanossa (SuVL 3/2024 vp, 31 kappale), ja sitä tulee edelleen vahvistaa ja tarvittaessa uudistaa. Samalla tulee huolehtia suomalaisen ja eurooppalaisen teollisuuden kilpailukykyä globaaleilla markkinoilla, ottaen huomioon hiilivuotoriski. Nämä tulisi huomioida myös hiilirajamekanismin (CBAM) toimeenpanossa ja edelleen kehittämisessä. EU:n tulee toiminnallaan teollisuus-, kilpailu-, kauppa-, data- ja digipolitiikan keinoin tasata kilpailuolosuhteita, ehkäistä epäoikeudenmukaisia kilpailua, edistää vähähiilisiä ratkaisuja koskevien kansainvälisten standardien kehittämistä ja tukea puhtaiden teknologioiden ja tuotteiden pääsyä kolmansille markkinoille.

(11) Erikoisvaliokuntien tavoin suuri valiokunta katsoo, että yli 95 prosenttia kestävästä biomassasta polttoaineena käyttävät laitokset tulee sisällyttää uudelleen EU:n yleiseen päästökauppaan, jotta laitokset voivat hyödyntää päästökaupan kannustinta teknisille nieluille. Kyseisten laitosten sisällyttäminen yleisen päästökaupan piiriin on tärkeää sisämarkkinoiden tasapuolisten toimintaedellytysten takaamiseksi. Lisäksi nämä laitokset ovat potentiaalisimpia kohteita ilmastohyötyjen toteuttamiselle biogeenisen hiilidioksidin talteenoton keinoin.

(12) Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, ettei taakanjakoasetus nyky muodossaan edistä kestävästi ja kustannustehokkaasti eikä jäsenvaltioiden kesken riittävän tasapuolisesti siirtymää kohti EU:n ilmastoneutraaliutta. Tältä osin suuri valiokunta kiinnittää erityisesti huomiota asukaskohtaiseen bruttokansantuotteeseen perustuvaan jäsenmaakohtaisen velvoitteen asettamismetodin ongelmallisuuteen. Kustannustehokkuuden edistämiseksi taakanjakosektorilla olisi tärkeää mahdollistaa erilaisten joustojen käyttö nykyistä laajemmin. Suuri valiokunta suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti sellaisiin muutoksiin, joissa taakanjakosektorin päästöjen vähentämisessä edettäisiin tehostamalla uutta jakelijoiden päästökauppaa ja joissa LULUCF-taakanjakosektorin maatalouden päästöt siirrettäisiin maankäyttösektorin päästöjen ja poistumien kanssa yhteiseen niin sanottuun AFOLU-sektoriin samalla varmistaen ettei maankäyttösektoriin kohdistu suhteettoman suurta painetta.

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp

(13) Suuri valiokunta toteaa, että mahdolliset uudet markkinapohjaiset toimintamallit, kuten vapaaehtoiset hiilimarkkinat, voivat osaltaan pienentää taakanjakosektorin roolia ja luoda kustannustehokkaan tavan vähentää maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä ja edistää kestävästä ruoantuotantoa. Kaikissa toimissa on huomioitava maatalouden heikko kannattavuustilanne, maatalouden ensisijainen ruoantuotantotehtävä ja huoltovarmuus. Maatalouden tuottava harjoittaminen on taattava koko EU:n alueella. Maatalouden ilmastotoimiin liittyen suuri valiokunta kiinnittää huomiota myös turvepeltojen merkitykseen maatalouden ilmastopäästöjen vähentämisen ja kotimaisen ruokaturvan kannalta. Ratkaisuja on löydettävissä myös innovatiivisista ruoantuotantotavoista.

(14) Suuri valiokunta katsoo valtioneuvoston ja erikoisvaliokuntien tavoin, että ilmastopolitiikan tulee asettaa riittäviä EU-tason velvoitteita ja kannustimia maankäyttösektorin hiilinielujen aikaansaamien poistumien kasvattamiseksi sekä teknisten nielujen käyttöönotolle. Hiilinieluille ei tule kuitenkaan osoittaa suhteettoman isoa osaa EU:n ilmastotavoitteen toteutumisessa. Jäsenmaakohtaiset velvoitteet on asetettava oikeasuhtaisesti, ottaen huomioon muun muassa nielulasentaa koskevat epävarmuudet, ruoantuotannon turvaamisen, kestävästi uusiutuvien luonnonvarojen käytön, teollisuuden puunsaatavuuden, ekosysteemipalvelut, asutuksen ja infrastruktuurin sekä ilmastomuutoksen vaikutukset nieluihin.

(15) Biotalousraaka-aineen sekä metsien pitkän aikavälin hiilensidonnan varmistamiseksi tulee panostaa aktiiviseen ja kestäväan metsänhoitoon. Suuri valiokunta yhtyy valtioneuvoston arvioon siitä, että metsäluonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen tavalla, joka huomioi riittävästi jäsenvaltioiden eroavaisuudet ja olosuhteiden muutokset, on tärkeä osa ilmastomuutoksen torjuntaa. Suuri valiokunta toistaa kantansa siitä, että metsäpolitiikan tulee kuitenkin jatkossakin olla kansallisen päätäntävällän piirissä (SuVL 3/2024 vp, 35 kappale ja SuVL 2/2024 vp, 6 kappale).

Teollinen hiilenhallinta (E 9/2024 vp)

(16) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää hiilidioksidipäästöjen talteenoton, hyödyntämisen, poiston ja varastoinnin edistämistä tärkeänä EU:n ilmastopolitiikan keinona. Päästövähennysten lisäksi EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan teollisen hiilenhallinnan kokonaisvaltaista kehittämistä ja arvoketjun luomista erityisesti vaikeasti vähennettävien päästöjen hillitsemiseksi ja negatiivisten päästöjen saavuttamiseksi. Suuri valiokunta tukee komission esittämää asteittaista lähestymistapaa ja korostaa liian yksityiskohtaisen ja päällekkäisen sääntelyn välttämisen tärkeyttä, ottaen huomioon myös jo voimassa olevan sääntelyn.

(17) Erikoisvaliokuntien tapaan suuri valiokunta korostaa biogeenisen hiilidioksidin talteenoton roolia ja painottaa, että tulevassa sääntelyssä tulee erottaa biogeeninen ja fossiilinen hiilidioksidi ottaen huomioon biogeenisen hiilidioksidin talteenoton rooli negatiivisten päästöjen mahdollistajana. Asiantuntijakuulemisissa on korostettu, että teollisella hiilenhallinnalla on talouden ja viennin kehittämisen sekä hiilikädenjäljen kasvattamisen näkökulmasta suuri merkitys Suomelle, jonka bioraaka-aineen resurssit mahdollistavat biopohjaisen hiilidioksidin talteenoton toteuttamisen merkittävässä mittakaavassa. Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta katsoo, että sääntelyn on teknologianeutraalisti kannustettava kestäväan biotalouteen ja uusiin ratkaisuihin, joissa bioperäistä hiilidioksidia voidaan hyödyntää monipuolisesti. Myös uusiutuvan sähköntuo-

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp

tannon kapasiteetin kasvu ja siihen pohjaava vetyteknologian kehittäminen on varmistettava talteen otetun hiilen polttoainekäytön mahdollistamiseksi.

(18) Suuri valiokunta katsoo, että biogeenisen hiilidioksidin talteenoton taloudellinen kannustin edellyttää, että se luetaan osaksi päästökauppamekanismia. Lisäksi on tarpeen kehittää teollisen hiilenhallinnan ratkaisujen päästölaskentaa ja ryhtyä nopeasti toimiin geologisen varastointikapasiteetin tasapuolisen saatavuuden ja kuljetusinfrastruktuurin kehittämiseksi siten, että ne vastaavat biogeenisen hiilidioksidin kuljettamisen tarpeisiin, varmistavat eri kuljetusmuotojen saumattoman yhteistoiminnan ja huomioivat pitkien etäisyyksien päässä sijaitsevien talteenottolaitosten kuljetustarpeet luomalla merikuljetuksille edellytykset myös lähimerenkulussa EU:n sisällä ja sen satamista kolmansiin maihin.

Ilmastokestävyys (E 28/2024 vp)

(19) Saamansa selvityksen perusteella suuri valiokunta toteaa, että Suomessa ilmaston ennakoidaan lämpenevän monia muita alueita nopeammin. Asiantuntijakuulemisissa ja erikoisvaliokuntien lausunnoissa on tuotu esille, että ilmastonmuutos aiheuttaa jo nyt merkittäviä suoria ja epäsuoria kustannuksia, uhkaa yhä suurempaa osaa lajistostamme ja vaikuttaa haitallisesti muun muassa elinkeinojen harjoittamiseen ja ruokaturvaan.

(20) Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että EU:n ilmasto- ja energiapolitiikassa otetaan huomioon politiikkatoimien vaikutukset kansalaisten arkeen, elinkustannuksiin ja hyvinvointiin ja edistetään toimia, jotka tähtäävät ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviin kokonaisratkaisuihin.

(21) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta katsoo, että osana johdonmukaista ilmastopolitiikkaa yhteiskuntien ilmastokestävyyttä ja ilmastoriskien hallintaa tulee vahvistaa vaikuttavasti ja poikkihallinnollisesti parasta käytettävissä olevaa tieteellistä tietoa hyödyntäen. Varautumis- ja sopeutumistoimiin on ryhdyttävä strategisesti ennakoiden ja kiireellisesti. Suuri valiokunta pitää myös kustannustehokkuutta tärkeänä toimeenpanoa ohjaavana periaatteena. Suuri valiokunta korostaa lisäksi, ettei sopeutumista koskevia kustannuksia tule käyttää perusteena uuden EU-tason rahoitusinstrumentin perustamiselle. Sopeutumista koskeva päätöksenteko on jatkossakin tehtävä ensisijaisesti kansallisista lähtökohdista käsin jäsenvaltioiden erityispiirteet huomioiden ja toissijaisuusperiaatetta sekä EU:n ja jäsenvaltioiden toimivallanjakoa kunnioittaen.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että valtioneuvosto ottaa edellä esitetyn huomioon.

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp

Helsingissä 7.6.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok

1. varapuheenjohtaja Laura Huhtasaari ps

jäsen Juho Eerola ps

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Elisa Gebhard sd

jäsen Ville Kaunisto kok

jäsen Teemu Keskiarja ps

jäsen Jani Kokko sd

jäsen Mika Lintilä kesk

jäsen Helena Marttila sd

jäsen Matias Mäkynen sd

jäsen Maria Ohisalo vihr

jäsen Susanne Päivärinta kok

jäsen Onni Rostila ps

jäsen Saara-Sofia Sirén kok

jäsen Sari Tanus kd

jäsen Sinuhe Wallinheimo kok

jäsen Eerikki Viljanen kesk

varajäsen Timo Furuholm vas

varajäsen Inka Hopsu vihr

varajäsen Pia Kauma kok

varajäsen Ari Koponen ps

varajäsen Anders Norrback r

varajäsen Mikko Polvinen ps

varajäsen Ville Skinnari sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide

Perustelut

Valtioneuvoston kanta on siirtynyt vahvemmin kannattamaan selkeää Euroopan Unionin päästövähennystavoitetta vuoteen 2040. Pidämme tavoitetta kuitenkin edelleen riittämättömänä ja valtioneuvoston kanta sisältää lukuisia ongelmia tehokkaan ilmastonuojelun kannalta.

Valtioneuvoston kanta lähtee siitä, että EU:n 2040 ilmastotavoitteen tason tulee olla linjassa sen kanssa, että voimme saavuttaa EU-tason ilmastoneutraaliuden vuoteen 2050 mennessä. Lisäksi tavoitteen tulee olla linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa.

Asiantuntijalausuntojen mukaan Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että EU on hiilineutraali jo ennen vuotta 2050. Euroopan ilmastopaneeli ESABBC on todennut, että vuoteen 2040 tarvitaan 90-95 % päästövähennyksiä EU:n tasolta. Suomen ilmastopaneeli toteaa asiantuntijalausunnossaan, ESABBC:tä mukaillen, että asettamalla vähintään 95 % vähennystavoite nettopäästöille vuoteen 2040 EU:n ilmastotyö on linjassa Pariisin sopimuksen ilmastotavoitteiden kanssa. On syytä huomioida, että yli 90 % päästövähennystavoite olisi myös Suomen etu. Suomalaiset yritykset ovat vihreän siirtymän etulinjassa ja mahdollisimman kunnianhimoiset tavoitteet tukisivat niiden työtä.

Katsomme, että Suomen kannan täytyy heijastaa asiantuntijoiden esiin tuomia tavoitteita. Vain asettamalla uskottavat, Pariisin ilmastosopimuksen mukaiset tavoitteet EU voi kantaa maailmanlaajuisen vastuunsa ilmastokriisin torjunnassa.

Jotta EU:n 2040-tavoite on riittävän uskottava ja toteuttamiskelpoinen tarvitaan myös uskottavia osatavoitteita. Nettomuotoinen päästötavoite vuodelle 2040 on tärkeä, jotta polku tavoitteen saavuttamiseen on selkeä ja riittävän nopea. On erittäin tärkeää, että Suomi vaikuttaa siihen, että EU asettaa päästöille ja hiilinieluille omat tavoitteet. Lisäksi tarvitaan uskottavia osatavoitteita eri sektoreiden päästöjen laskulle.

Valtioneuvoston kanta lähtee siitä, että maankäyttösektorille ei saa kohdistua kohtuutonta painetta. Maankäyttösektorin hiilinieluista huolehtiminen on kuitenkin keskeistä kaikille päästövähennyksille. Siksi Suomen kannan tulisi tukea hiilinieluista huolehtimista. Onkin hyvä, että komission tiedonannossa komission ehdotuksessa tavoite hiilinieluille on -400 Mt CO₂-ekv. Valitettavasti samaan aikaan nielujen merkitys asettaa hyvin kyseenalaiseksi valtioneuvoston linjan, joka korostaa biotalouden merkitystä. Biotalous voi olla osa ilmastoratkaisua vain jos se toteutetaan kestäväällä tavalla, joka huomioi kokonaisvaltaisesti vaikutukset ilmastoon ja luontoon. Näin ei tällä hetkellä ole.

Hiilinielujen osalta yksi merkittävä ongelma Suomen kannassa on se, ettei se lainkaan riittävästi huomioi luonnon monimuotoisuutta. Monimuotoisuuden parempi huomiointi vaikuttaa monin tavoin metsien käsittelyyn ja siten myös hiilinieluihin. Monimuotoisuutta tukevien metsänkäsittelytapojen hyödyntäminen on välttämätön osa kokonaisuutta, jolla Suomi ja EU haluavat saavuttaa tavoitteensa pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä. Luonnon monimuotoisuuden hu-

Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp Eriävä mielipide 1

penemisen pysäyttäminen edellyttää lisää suojelua ja monimuotoisuutta tukevien kasvatusmenetelmien lisäämistä. Ilmastonmuutos voi myös vaikuttaa osaltaan päästöjen kehitykseen, joten siksi nielun kehityksen vahvistamisen tukena tarvittaneen myös nielujen tukemista negatiivisten päästöjen avulla (BECCS). Nielujen osalta on myös erittäin tärkeää, että teknisille nieluille ja luonnon hiilinieluille määritetään omat osatavoitteet.

Maankäyttösektorin osalta Suomen tulisi myös tehokkaasti pyrkiä edistämään tehokkaimpia keinoja. Valtioneuvoston kanta mainitsee ainoastaan kaksi keinoa nielujen vahvistamiseen: hiilidioksidin talteenoton ja puutuotteet. Metsien ohella maaperäpäästöjen merkitys on suuri. Valitettavasti etenkin kaikkein tehokkaimmat toimet turvemaiden päästöjen vähentämiseksi ovat jääneet keinovalikoimasta toistaiseksi pois sekä Suomessa että laajemmin EU:n tasolla. Tehokkain tapa vahvistaa maaperän hiilinielua on laskea turvemaiden päästöjä.

Yhdymme valtioneuvoston kantaan siinä, että päästökaupan tulee pysyä EU:n ilmastopolitiikan keskiössä myös jatkossa ja että päästökauppaa tulee vahvistaa ja edelleen kehittää.

Suomen tulisi pyrkiä edistämään sitä, että turvemaiden päästövähennysten tekeminen huomioitaisiin myös EU:n tulevalle yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) neuvottelukierroksella. Turvemaiden tehokkaiden ilmastotoimien edessä on vahvasti se, ettei nykyinen CAP-järjestelmä tue aktiivisia päästövähennystoimia. Nykyinen CAP-kausi jatkuu vuoteen 2027, joten aktiivinen vaikuttaminen tällä hetkellä edesauttaisi sitä, että maaperän päästövähennyksiä tukevat toimet saataisiin mukaan tulevalle kaudelle ja sitä kautta tukemaan myös vuoden 2040 päästötavoitteita ja niiden saavuttamista.

Valtioneuvoston kantaan sisältyvä ajatus siitä, että Suomen metsien hiilinielut eivät voi toimia muiden jäsenvaltioiden kompensationsa muille EU:n jäsenvaltiolle on eriskummallinen. Nykyisen tiedon valossa on erittäin paljon todennäköisempää, että Suomi joutuu ostamaan nieluyksiköitä muilta EU-mailta sen sijaan että Suomen nieluja voitaisiin mitenkään laskea osaksi kompensatiota yhdellekään muulle jäsenmaalle.

Valtioneuvoston kanta korostaa maataloussektorin päästövähennysten osalta korostaa huoltovarmuutta ja ruoantuotantoa ja sitä, että päästövähennystavoitteet täytyy tehdä ruoantuotannon ehtoilla. Samalla jää täysin huomiotta se, että ruoantuotannon tulevaisuus on myös vastavuoroisesti täysin riippuvainen päästövähennysten ja ilmastokriisin torjunnan onnistumisesta. Kuumeneva ilmasto vaikeuttaa satoja ja myös osaltaan kiihdyttää luontokatoa, joka taas lisää riskejä häiriöihin ja ruoantuotannon vaarantumiseen.

Valtioneuvoston kanta suhtautuu avoimesti LULUCF- ja maataloussektorin yhdistämiseen maankäyttösektoriksi (AFOLU). Keskeistä on edellä mainitun mukaisesti pitää huolta hiilinieluista ja maankäyttösektorin päästöistä. Siksi AFOLU-siirron vaikutuksia päästökehitykseen ja päästöjen seurantaan täytyy tarkastella myös kriittisesti. AFOLU-sektorin osalta on myös syytä pitää kiinni siitä, että sekä päästöjä että nieluja tarkastellaan myös erillään, jottei yhdistäminen vaikeuta päästötavoitteiden saavuttamista.

**Valiokunnan lausunto SuVL 4/2024 vp
Eriävä mielipide 1**

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta edellyttää valtioneuvoston ottavan edellä olevan huomioon.

Helsingissä 7.6.2024

Maria Ohisalo vihr
Timo Furuholm vas
Inka Hopsu vihr
Ville Skinnari sd
Matias Mäkynen sd
Elisa Gebhard sd
Jani Kokko sd
Helena Marttila sd